

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ส่งผลกระทบต่อสังคมทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมมนุษย์ในยุควิทยาศาสตร์ การพัฒนาวัตถุให้ก้าวหน้าไปมากเพียงใด จิตใจของมนุษย์กลับยิ่งต่ำลง มียิ่งเห็นแก่ตัวและแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ เกิดการเบียดเบียนทำร้ายกัน ถึงแม้สังคมไทยเป็นสังคมที่คนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาก็ตาม ทั้งนี้ เพราะคนในสังคมไม่ได้เข้าใจในพุทธธรรม และไม่ได้สนใจจะนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ซึ่งจะเห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยในยุคปัจจุบันที่มีความเปลี่ยนแปลงและความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มเชื้อชาติ กลุ่มศาสนา กลุ่มการเมือง ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มเหล่านี้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยความขัดแย้งนั้นอาจจะปรากฏในรูปแบบของการเคลื่อนไหวเป็นขบวนการทางสังคมต่างๆ เช่น ขบวนการต่อสู้เพื่อสิทธิของกลุ่มต่างๆ ขบวนการปฏิวัติภายในประเทศ หรือสาเหตุที่เกิดขึ้นจากฝ่ายหนึ่งไม่พอใจสถานการณ์ที่เป็นอยู่ จึงพยายามดิ้นรนต่อสู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงสภาพนั้นใหม่^๑

อย่างไรก็ตาม ความขัดแย้ง นับได้ว่าเป็นสถานการณ์ปกติของการอยู่ร่วมกันในสังคม ไม่ว่าจะเป็นการคิด การพูด และการกระทำ สาเหตุที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะว่าคนแต่ละคนมีพื้นฐานการศึกษา สังคม วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และชาติพันธุ์ที่แตกต่างกัน เมื่อสถานการณ์ความขัดแย้งเกิดขึ้น มนุษย์ไม่สามารถที่จะแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้อย่างทันทั่วทั้งที่ การก่อตัวจะรุกรามขยายวงกว้างในระดับที่รุนแรงมากขึ้น บทสรุปของปัญหาก็คือจะกลายเป็นความแตกแยก ดังนั้น ผลที่ตามมาก็คือสังคมโดยภาพรวมจะขาด “สันติสุข” และ “สันติภาพ”^๒ ความขัดแย้งต่างๆ ที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้วยสาเหตุใดก็ตามจึงต้องมีทางออกของการแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่เรียกว่า “อหิงสกรรม” คือ ความไม่เบียดเบียนหรือปฏิบัติการใช้ความรุนแรง โดยมีการส่งเสริมให้สังคมเข้าในหลัก

^๑ เฉลียว ฤกษ์จิพิมล, เรื่องการเปลี่ยนแปลงของสังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๓), หน้า ๑๕๘.

^๒ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิตฺยบุญกร), “รูปแบบแผนปฏิบัติการสันติวิธีเชิงพุทธ : ศักยภาพในการแก้ไขความขัดแย้งของชาวสากะและชาวโกลิเกะ”, สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๔๐.

ของอหิงสธรรม เพื่อจัดการปัญหาความขัดแย้งทางสังคมมนุษย์ เพราะ “อหิงสธรรม” เป็นการใช้เหตุผลไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาทำให้เกิดความสามัคคีปรองดองกัน นอกจากนั้น ยังเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล หรือองค์กรภาครัฐให้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี อหิงสธรรมจึงเป็นหลักจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ช่วยแก้ไข เพื่อลดความปัญหาขัดแย้ง และหลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรง” เมื่อกล่าวถึงหลักคำสอนสำคัญทางพระพุทธศาสนา ที่กล่าวถึงหลักการของอหิงสธรรมที่ปรากฏชัดเจนที่สุดในโอวาทปาติโมกข์ ที่พระพุทธเจ้าทรงประทานอุดมการณ์ของพระพุทธศาสนา แก่บรรดาพระอรหันต์ ๑,๒๕๐ องค์ ในวันมาฆบูชา ซึ่งชาวพุทธทั่วโลกถือว่าเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา ดังต่อไปนี้

ความอดทนคือความอดกลั้นเป็นตบะอย่างยิ่ง พระพุทธเจ้าทั้งหลายตรัสว่า นิพพานเป็นบรมธรรม ผู้ทำร้ายผู้อื่น ไม่ถือว่าเป็นบรรพชิต ผู้เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ถือว่าเป็นสมณะการไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลให้ถึงพร้อมการทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว นี่คือการสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย การไม่กล่าวร้ายผู้อื่น การไม่เบียดเบียนผู้อื่นความรวมในปาติโมกข์ เป็นผู้รู้จักประมาณในอาหาร การอยู่ในเสนาสนะที่สงัด การประกอบความเพียรในอธิจิต นี่คือการสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย^๔

แนวทางปฏิบัติตนดังกล่าวนี้ จึงเป็นหลักอหิงสธรรมแรกเริ่มที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบด้วยตนเอง คือ ความไม่เบียดเบียน และทรงประทานแก่พุทธศาสนิกชนให้ดำเนินชีวิตอย่างปกติสุข และในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาที่ไม่เคยมีส่วนร่วมในการก่อสงครามเลย กล่าวในโอกาสที่ศาสนาพุทธได้รับรางวัลยอดเยี่ยมของโลก ซึ่งคำกล่าวดังกล่าวสอดคล้องกับหลักคำสอนเรื่อง อหิงสธรรมในพระพุทธศาสนา ที่ว่า อปฺยาปชฺชํสุโข โลเก ความไม่เบียดเบียนกัน เป็นสุขในโลก^๕ นอกจากนั้น พระพุทธองค์ทรงสั่งสอนให้พุทธบริษัทพึงงดเว้นตามหลักแห่งสิกขาบท ^๖ คือ ๑) ปาณาติปาตา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ๒) อทินนาทานา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของเขามีได้ให้ (๓) กาเมสุมิฉนจารา เจตนางดเว้นจากการประพฤติดูในกาม ๔) มุสาวาทา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ ๕) สุราเมรัยมัชฌมาทัญฐานา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการเสพของมึนเมา คือสุราและเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาท และ

^๓ สุลักษณ์ ศิวรักษ์, อหิงสธรรมกับอนาคตของสังคมไทย, ปราศรัยกับคณะกรรมการชาตินิยามตรา สมัชชาคนจน (เมื่อวันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๔๘), หน้า ๑ – ๔.

^๔ ท.ม. (ไทย) ๑๐/๕๐/๕๐., พ.ร. (ไทย) ๒๕/๒๔/๓๕.

^๕ พ.อ. (ไทย) ๒๕/๑๑/๑๕๐.

^๖ ท.ป. (ไทย) ๑๑/๓๑๕/๓๐๒.

ควรประพฤติคู่กัน กับการรักษาเบญจธรรม หรือกัลยาณธรรม หมายถึง ธรรมดีหรือธรรมที่สะอาด เพราะกำจัดธรรมที่ไม่สะอาดมีรากะ เป็นต้นได้ ธรรม ๕ ประการ^๓ คือ ๑) เมตตา กรุณา ๒) สัมมาอาชีวะ ๓) กามสังวร ๔) สัจจะ ๕) สติ-สัมปชัญญะ

ทั้งเบญจศีลและเบญจธรรม ๕ ประการนี้ ถือว่าเป็นมนุษยธรรมที่เป็นหลักประกันชีวิต สำหรับการไม่เบียดเบียนกันของคนในสังคมตลอดมา เพราะมนุษย์ควรมีเมตตากรุณาต่อกัน และพร้อมที่จะแก้ปัญหาตั้งแต่ต้นเหตุด้วยการจรรงแห่งใจของความชั่วโดยสอนมนุษย์ให้ทำงานเพื่อขจัดความโลภ ให้มีเมตตากรุณาเพื่อขจัดความโกรธ และให้มีปัญญาเพื่อขจัดความหลง เพราะพระพุทธองค์ทรงเล็งเห็นธรรมชาติของทุกชีวิตที่เหมือนกันคือ รักสุขเกลียดทุกข์ความดิ้นรนเพื่อต่อสู้กับภัยธรรมชาติและสภาพแวดล้อม เพื่อความอยู่รอดปลอดภัยของชีวิตอย่างมีความสุข ตามสัญชาตญาณแห่งความรักชีวิต

ด้วยผู้วิจัยมองเห็นปัญหาการเบียดเบียนกันของชาวพุทธ ในพื้นที่ อำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานีที่เกิดจากสาเหตุจากการขัดแย้งของแนวคิดทางการเมือง ซึ่งเป็นปัญหาที่มีฝังลึกมาเป็นเวลานานหลายปี การแตกแยกโดยการแบ่งเป็นกลุ่มอย่างชัดเจน ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะศึกษาวิเคราะห์ “แนวคิดหลักอหิงสธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อนำไปแก้ปัญหาการเบียดเบียนกันในสังคมไทย” ชาวพุทธในสังคมไทยจะนำหลักอหิงสธรรมมาประยุกต์ใช้อย่างไร แนวคิดเรื่องอหิงสธรรมดำรงอยู่บนหลักพื้นฐานของหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าด้วยหลักการใดบ้าง มีรูปแบบและหลักการอย่างไรจึงจะสอดคล้องและเหมาะสมกับสถานการณ์นั้นๆ ด้วยความเป็นมาและความสำคัญของอหิงสธรรม ผู้วิจัยหวังว่าผลจากการศึกษาเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวทางการสร้างหลักอหิงสธรรมที่ปรากฏชัดในกรณีศึกษานี้ได้อย่างครบทุกมิติ

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาหลักอหิงสธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาการเบียดเบียนกันตามหลักอหิงสธรรมของชาวพุทธ อำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาผลการแก้ปัญหาการเบียดเบียนกันตามหลักอหิงสธรรมของชาวพุทธ อำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี

^๓ อภ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๕๑/๑๓๕., อภ.พุทธ.อ. ๒/๔๕/๕๕., อภ.จตุกก.อ. ๒/๗๘/๓๖๑., อภ.จตุกก.ฎีกา ๒/๗๘/๓๕๓.

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งขอบเขตการวิจัยออกเป็น ๒ ด้าน คือ

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยเน้นการศึกษา แนวคิดตามหลักอหิงสธรรม ในพระพุทธศาสนาเถรวาท วิธีการแก้ปัญหาการเบียดเบียนกันในสังคมชาวพุทธ อำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี ประโยชน์ของการประยุกต์แนวคิดหลักอหิงสธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท สำหรับนำไปแก้ปัญหาการเบียดเบียนกันในสังคมไทย และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๓.๒ ด้านพื้นที่ศึกษาและกลุ่มเป้าหมาย

พื้นที่ศึกษาอำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี การได้มาซึ่งกลุ่มเป้าหมาย ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

๑.๔ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

อหิงสธรรม หมายถึง ความไม่เบียดเบียน มี ๒ รูปแบบ คือ อหิงสธรรมภายใน หมายถึง สภาพจิตใจที่อ้อมเอิบด้วยเมตตาและกรุณา และอหิงสธรรมภายนอก หมายถึง กระบวนการที่แสดงออก ด้วยการพยายามที่จะช่วยกันหาทางออกยุติปัญหา โดยหาทางออกที่ทำให้เกิดการพอใจด้วยกันทุกฝ่ายทั้งฝ่ายผู้ชนะและผู้แพ้ เรียกว่าสภาพแห่งสมานฉันท์

การเบียดเบียนกัน หมายถึง เบียดเบียน มี ๒ รูปแบบ คือ เบียดเบียนภายใน หมายถึง การต่อสู้ระหว่างแรงใจฝ่ายต่ำ คือกิเลสความอาฆาตพยาบาทกับแรงใจฝ่ายสูง คือเมตตา หรือ อภัยทาน ส่วนเบียดเบียนภายนอก หมายถึง การเบียดเบียนทางกาย วาจา และใจ จนเกิดการคิดร้าย ทำร้าย การประหัตประหารซึ่งกันและกัน ตลอดจนทำลายสิ่งมีชีวิต

๑.๕ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอหิงสธรรม เพื่อกำหนดกรอบแนวคิด และแนวทางในการศึกษา ดังต่อไปนี้

พุทธทาสภิกขุ^๔ กล่าวไว้ในหนังสือ “สันติภาพของโลก” ว่า สันติภาพและแนวทางหรือ มรรควิธีที่จะทำให้เกิดสันติภาพในสังคมยุคปัจจุบัน สันติภาพของโลกโดยได้นำเสนอประเด็นที่

^๔ พุทธทาสภิกขุ, “สันติภาพของโลก,” (ไชยา : ธรรมทานมูลนิธิ ๒๕๓๑), หน้า ๑-๒.

น่าสนใจเกี่ยวกับสันติภาพ ได้เปิดประเด็นว่าทำไมจึงปรารถนาเรื่องสันติภาพ และท่านพยายามที่จะชี้ให้เห็นว่าสาเหตุที่จะต้องกล่าวถึง ก็เพราะว่าสันติภาพนั้นมันสำคัญอยู่ในตัวมันเอง ถือเป็นสำหรับชีวิตไม่ว่าจะอยู่ในระดับส่วนบุคคลหรือทั้งหมดในโลกล้วนต้องการสันติภาพ ในขณะเดียวกัน ได้ชี้ให้เห็นเพิ่มเติมว่า โลกจำเป็นต้องมีสันติภาพ

ชัยวัฒน์ สถาอานันท์^๕ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “ทำทลายทางเลือก ความรุนแรงและการไม่ใช้ความรุนแรง” ว่าการที่ประชาชนทั่วไปมักจะเห็นว่าสงครามเป็นเรื่องปกติของมนุษย์นั้นเกิดจากการที่สังคมมนุษย์ทั่วไป ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของกระบวนทัศน์ชนิดหนึ่ง ที่มองว่าความรุนแรงหรือสงครามเท่านั้นที่จะช่วยแก้ปัญหา หรือความขัดแย้งต่างๆ ได้ การกล่าวว่าความรุนแรงหรือสงครามเป็นวิธีการแก้ความขัดแย้ง วิธีสุดท้ายหรือวิธีการที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด จัดเป็นการคิดภายใต้กระบวนทัศน์ชนิดหนึ่งเท่านั้น

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต)^๖ กล่าวไว้ในหนังสือ “สิทธิมนุษยชน สร้างสันติสุขหรือสลายสังคม” ว่า สันติวิธี นั้น มีนัยที่ครอบคลุมสันติวิธีทั้ง ๒ ประเภทดังที่ได้นำเสนอแล้วในเบื้องต้น ซึ่งเป็นการใช้สันติวิธีเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และการใช้สันติวิธีเพื่อเป็นวิถีทางในการดำเนินชีวิต แต่เมื่อกล่าวถึง ความขัดแย้ง ท่านมองว่าเป็นปรากฏการณ์ที่สามารถเกิดขึ้นได้ ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว ความขัดแย้งเป็นธรรมชาติของสิ่งทั้งหลาย สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ ก็เพราะสิ่งทั้งหลายมีความแตกต่างกัน ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวจะให้เกิดความขัดแย้งกัน ถึงกระนั้นความแตกต่างจะให้เกิดความหลากหลายและมีความสมบูรณ์มากขึ้น

พระมหาบุญมี ยโสธโร (คำลุน)^๗ ได้กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อทินนาทานในสังคมไทย : ศึกษาเฉพาะกรณี นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ โรงเรียนกุเรววิทยา จังหวัดเลย” สรุปความว่า การศึกษาพุทธวิธีในการแก้ไขปัญหาเรื่องทินนาทานในเยาวชน พบว่ามี ๒ ประการ คือ การแก้ไขปัญหาด้านภายนอก โดยใช้ศีล ๕ เพื่อควบคุมกาย วาจาให้เรียบร้อยและให้มีเมตตาเอื้อเฟื้อแบ่งปันกันเพื่อความสุขในสังคมและการ

^๕ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, “ทำทลายทางเลือก ความรุนแรงและการไม่ใช้ความรุนแรง”, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๓๓), หน้า ๖๐-๖๑.

^๖ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), “สิทธิมนุษยชน สร้างสันติสุขหรือสลายสังคม” (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สหธรรมิกจำกัด, ๒๕๔๑), หน้า ๓.

^๗ พระมหาบุญมี ยโสธโร (คำลุน). “การศึกษาทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อทินนาทานในสังคมไทย : ศึกษาเฉพาะกรณี นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ โรงเรียนกุเรววิทยา จังหวัดเลย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๒.

แก้ไขปัญหาด้านภายใน ด้วยการใช้กลักรรรม เช่น ศรัทธา หิริ โอตตัปปะ ความเพียรเป็นต้น เพื่อเป็นเครื่องฝึกฝนอบรมจิตและปัญญาของเยาวชนให้ดำเนินไปอย่างถูกต้อง และเหมาะสม

พระมหาสุริยัน จันทนาโม (จันทะนาม)^{๑๒} ได้กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษายบทธาบทและผลงานในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา” สรุปความได้ว่าบทธาบทและผลงานของท่าน ในทางเผยแผ่พระพุทธศาสนา ท่านได้นำวิธีการเผยแผ่ของพระพุทธเจ้ามาประยุกต์ใช้โดยได้ดำเนินตามมรรค ๘ โดยสรุปได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา ได้พุทธศาสนิกชีวิตเพื่อ ศึกษาพุทธธรรมและเผยแผ่ ให้ประชาชนได้ไปปฏิบัติตามทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ดังนั้น พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา เป็นพุทธสาวกที่แท้จริงรูปหนึ่ง ที่ได้ศึกษาพุทธธรรมน้อมนำมาปฏิบัติตามและแนะนำให้พุทธบริษัทให้รู้และปฏิบัติตาม

พระครูสุขุมสังฆการ (วรเมธ โปธิสาร)^{๑๓} ได้กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาเยาวชนศึกษการณิเทพวงศาจารย์ (คุณ ขนุดิโก)” สรุปความว่า ท่านได้ประยุกต์พุทธธรรม เพื่อพัฒนาคุณธรรมตามหลักไตรสิกขา ดังนี้ ๑)หลักศีล สอนในรูปแบบปาฐกถาการใช้ระเบียบข้อบังคับชมเชยผู้ทำความดี ๒) หลักสมาธิ สอนให้มีสติสัมปชัญญะ วิริยะ จันทิ เมตตา กรุณา ๓) หลักปัญญา สอนให้เป็นคนคิดรู้จักเหตุผล สอนให้รู้คุณค่าของปัญญาลำบากงานชาดกเป็นคติธรรมกระตุ้นเตือนให้เป็นคนดีมีคุณภาพของสังคม

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นินฺนบุญการ)^{๑๔} ได้กล่าวถึงปัญหาความขัดแย้งและการเบียดเบียนกัน ในสังคมในงานวิจัยไว้ตอนหนึ่งว่า ความขัดแย้งนั้น ก็จะกลายเป็นการแบ่งฝ่ายแบ่งพวกเป็นหน่วยย่อยของสังคม ที่ไม่ขึ้นตรงต่อกลุ่มใหญ่ทั้งในแง่ของความคิดและในแง่ของการปฏิบัติ ดังนั้นผลที่ตามมาคือสังคมโดยภาพรวมจะขาดสันติสุข และ สันติภาพ

^{๑๒} พระมหาสุริยัน จันทนาโม, “การศึกษายบทธาบทและผลงานในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๒๐-๓๐.

^{๑๓} พระครูสุขุมสังฆการ, “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาเยาวชน : ศึกษากรณีเทพวงศาจารย์ (คุณ ขนุดิโก)”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๗๒-๘๑.

^{๑๔} พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นินฺนบุญการ), “รูปแบบแผนปฏิบัติการสันติวิธีเชิงพุทธศึกษากรณีการแก้ไขความขัดแย้งของชาวสากะและชาวโลกิยะ”, สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๔๐.

กษิรา เทียนส่องใจ^๕ ได้กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์อภัยทาน เพื่อการจัดการความขัดแย้งในสังคมไทย” สรุปความว่า อภัยทานเป็นพุทธสันติวิธี ที่ใช้นำมาเป็น รูปแบบสำหรับการจัดการปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทยได้ ซึ่งไม่เพียงแต่สามารถใช้ได้ใน รูปแบบการแก้ไขหลังความขัดแย้งเกิดขึ้นแล้วยังสามารถใช้เป็นรูปแบบของการป้องกันเพื่อไม่ให้เกิด ความขัดแย้งก่อตัวอีกด้วย อภัยทานทางใจนับว่ามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาให้มีความ อดทน มีความเมตตา ไม่อาฆาตพยาบาทโกรธแค้น อภัยทานทางวาจา คือ การพูดที่ยึดหลัก สัมมาวาจา และการกล่าวคำว่า “ขอโทษ” สำหรับอภัยทานทางกาย คือ การแสดงพฤติกรรมเคารพ และให้เกียรติในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์โดยวิธีการของอภัยทานดังกล่าวมาทั้งหมดทำให้การยึดมั่น ในการเป็นอัตตลักษณ์สลายลง สามารถแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งได้ในที่สุด

ชัชวาลย์ ชิงชัย^๖ ได้กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่อง “สงครามกับการสร้างสันติภาพตาม แนวพุทธ : ศึกษากรณีพระเจ้าพรหมทัต และพระราชกุมารที่ฆาฏ” สรุปความได้ว่า จากพุทธพจน์ ทั้งหมดข้างต้น คงทำให้เข้าใจแนวคิดของพระพุทธเจ้าไม่เพียงแต่สอนเรื่องอหิงสธรรมและ สันติภาพเท่านั้น แต่พระองค์ยังทรงปฏิบัติการจัดวางสงครามเท่าที่กรอบสมณะจะพึงปฏิบัติ ได้ จะเห็นได้จากกรณีที่ทรงเข้าไปห้ามการรบของพระญาติทั้งสองฝ่ายที่ก่อสงครามเพราะน้ำ แสง ธรรมยับยั้งไม่ให้ พระเจ้าอาชาตศัตรู โจมตีแคว้นวัชชี เป็นต้น ท่านราหุล ได้ยกทศพิธราชธรรมเป็น เครื่องมือของนักปกครองที่จะใช้พัฒนาตนเองและประชาชนของตนเองให้มีความสุข โดยท่านได้ อ้างประจักษ์พยานยืนยันคำพูดของท่าน คือพระเจ้าอโศกมหาราชเป็นตัวอย่างในอดีตกาล

ดวงทิพย์ โรจน์กิตติการ^๗ ได้กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วรรณกรรมอิงพระพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะกรณีเรื่อง จอมจักรพรรดิอโศก” สรุปความว่า ทศพิธราชธรรมเป็นกลักรธรรมอันเป็นกลางๆ ที่ทุกคนพึงปฏิบัติตามสมควรแก่ฐานะของตนส่วนผู้มี หน้าที่ในการปกครองโดยทั่วไป หรือ ผู้นำท้องถิ่นใดก็ตามหากมิได้ปฏิบัติตามหลักทศพิธราชธรรม แล้วจะเป็นผู้ปกครองที่ดีไม่ได้เลย

^๕ กษิรา เทียนส่องใจ, “การศึกษาวิเคราะห์อภัยทาน เพื่อการจัดการความขัดแย้งในสังคมไทย” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้าบทคัดย่อ ข.

^๖ ชัชวาล ชิงชัย, “สงครามกับการสร้างสันติภาพตามแนวพุทธ : ศึกษากรณีพระเจ้าพรหมทัตและ พระราชกุมารที่ฆาฏ”, สารนิพนธ์ดุสิตบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๑๘.

^๗ ดวงทิพย์ โรจน์กิตติการ, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรมอิงพระพุทธศาสนา ศึกษาเฉพาะ กรณีเรื่อง : จอมจักรพรรดิอโศก”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๗๗.

ทองอินทร์ พรหมรินทร์^{๑๔} ได้กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาสันติวิธีของพระพิมลธรรม (อาจ อาสภมหาเถร) สรุปได้ว่า พระพิมลธรรม (อาจ อาสภมหาเถร) ได้ใช้หลักอหิงสธรรมทั้งภายในและภายนอก ในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง กล่าวคือ การประนีประนอมการไม่ใช้ความรุนแรงในทุกรูปแบบ การไม่ประทุษร้ายคนอื่น ด้วยวิธีการที่รุนแรงหรือผิดศีลธรรม ผิดกฎหมายบ้านเมือง แต่ท่านกลับใช้หลักอหิงสธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าไปแก้ไขปัญหา และผลที่ได้รับกลับมาก็คือ การได้รับอิสรภาพทางกาย และการยอมรับจากสังคมทุกฝ่าย ว่าท่านเป็นผู้บริสุทธิ์ เป็นนักต่อสู้แบบอหิงสธรรม ควรถือเป็นแบบอย่างที่ดีในการต่อสู้ และแก้ไขปัญหาทางความคิด ความเห็นที่ไม่ตรงกันของบุคคลในสังคมไทยต่อไป

จากแนวคิดของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาจะเห็นได้ว่า หลักอหิงสธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นเพียงวิธีหนึ่งเท่านั้น ในการนำไปใช้แก้ปัญหามานุษยสัมพันธ์ผู้อื่น ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะเอาไปแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอื่นๆ ได้ ทั้งนี้การจะนำไปใช้ในการแก้ปัญหานั้น จำเป็นต้องนำเอาพุทธอหิงสาต่างๆ ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมตามบริบทของแต่ละสังคมตามเหตุปัจจัยที่เหมาะสม

๑.๖ วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีการดังนี้

๑.๖.๑ ข้อมูลด้านเอกสาร (Documentary Sources)

เป็นการศึกษาแนวความคิดทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับหลักอหิงสธรรม และข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งแหล่งข้อมูล ดังนี้

๑.๖.๑.๑ เอกสารชั้นต้น (Primary Sources) ได้แก่ พระไตรปิฎก ภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๕ และภาติ คัมภีร์อรรถกถา

๑.๖.๑.๒ เอกสารชั้นรอง (Secondary Sources) ได้แก่ งานเขียนของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา และตำราอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องแนวความคิดหลักอหิงสธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท เช่น เบญจศีล เบญจธรรม พรหมวิหาร เป็นต้น สำหรับนำไปแก้ปัญหามานุษยสัมพันธ์กันตามแนวพระพุทธศาสนา

^{๑๔} ทองอินทร์ พรหมรินทร์, “การศึกษาสันติวิธีของพระพิมลธรรม (อาจ อาสภมหาเถร)”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๓๒ – ๑๓๓.

๑.๖.๒ ข้อมูลภาคสนาม (Field Work)

พื้นที่ ได้แก่ ประชากร ๖ ตำบล ในเขตอำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี โดย
กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์ จำนวน ๔๕ รูป/คน ดังต่อไปนี้

- ๑) กลุ่มชาวพุทธ ผู้ครองเรือน จำนวน ๑๐ คน
- ๒) พระสงฆ์ระดับเจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ จำนวน ๑๐ รูป
- ๓) ผู้บริหารสถานศึกษา/ครูอาจารย์ จำนวน ๑๐ คน
- ๔) ผู้นำท้องถิ่น อาทิ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล
นายกเทศมนตรี จำนวน ๑๐ คน
- ๕) ข้าราชการระดับสูงในอำเภอ ได้แก่ นายอำเภอ, ผู้กำกับการ สถานีตำรวจ,
ผู้อำนวยการโรงพยาบาล จำนวน ๕ คน การได้มาซึ่งกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม ได้มาโดยวิธีทางเลือก
แบบเจาะจง (Purposive sampling)

๑.๖.๓ เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล

ได้แก่ แบบสัมภาษณ์/แบบมีโครงสร้าง, เครื่องบันทึกเสียง, กล้องถ่ายภาพ, ผู้ช่วยเก็บ
ข้อมูลภาคสนาม ๑ ท่าน

๑.๖.๔ ขั้นตอนการวิเคราะห์

โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาสรุปวิเคราะห์ และนำเสนอสรุปผลการวิจัยด้วย
วิธีการนำเสนอเชิงพรรณนาวิธี (Descriptive Method) และนำเสนอผลการวิจัย รวมทั้งข้อเสนอแนะ
การศึกษารวบรวมเพิ่มเติมในโอกาสต่อไป

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ๑.๗.๑ ทำให้เข้าใจหลักอหิงสกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท
- ๑.๗.๒ ทำให้เข้าใจวิธีการแก้ปัญหาการเบียดเบียนกันตามหลักอหิงสกรรมของชาว
พุทธ อำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี
- ๑.๗.๓ ทำให้ได้ความรู้เกี่ยวกับผลการแก้ปัญหาการเบียดเบียนกันตามหลักอหิงสกรรม
ของชาวพุทธอำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี และนำผลที่ได้จากการศึกษาไปเป็นแนวทางใน
การเผยแผ่หลักอหิงสกรรมสืบต่อไป